

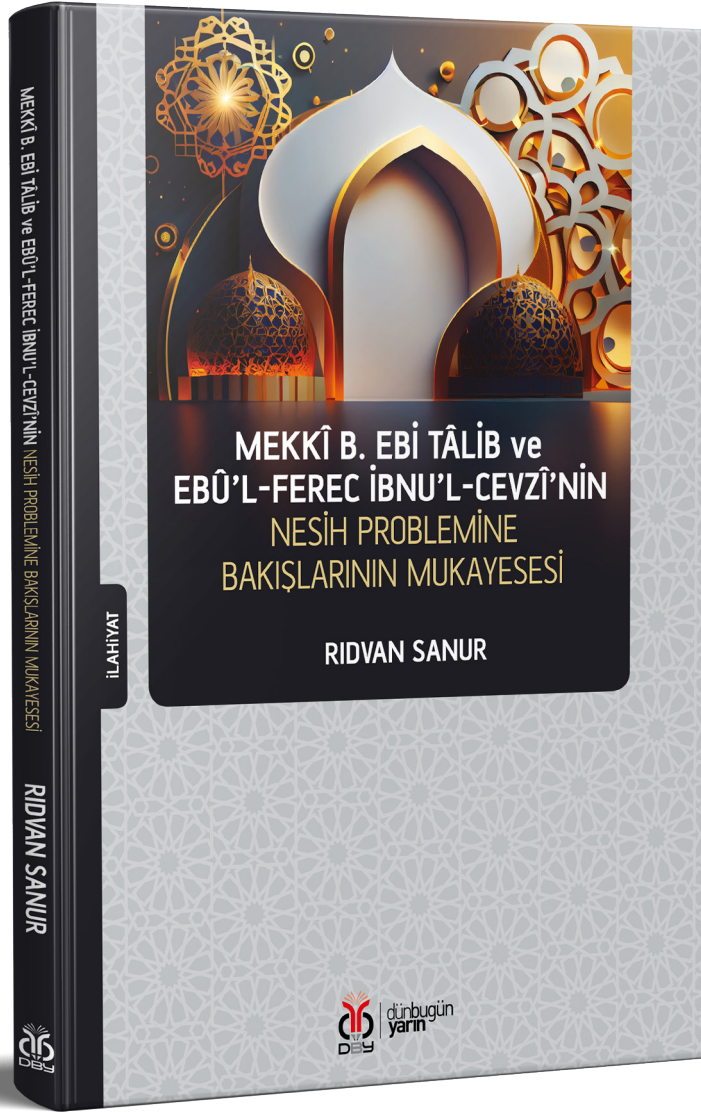
**MEKKÎ B. EBİ TÂLİB ve
EBÛ'L-FEREC İBNU'L-CEVZÎ'NİN
NESİH PROBLEMİNE
BAKİŞLARININ MUKAYESESİ**

RIDVAN SANUR

İLÂHİYAT

dünbugün
yarin

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 312
İlahiyat: 24

ISBN 978-625-6432-25-3
Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2023

Yazar:
Rıdvan Sanur

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Dizi Editörü:
Seyyid Sancak

Kapak/Mizanpaj:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Sanur, Rıdvan
Mekkî b. Ebî Tâlib ve Ebû'l-Ferec İbnu'l-Cevzî'nin Nesih Problemine
Bakışlarının Mukayesesi
/ Rıdvan Sanur (Dr.)
İstanbul: DBY Yayınları, 2023.
125 s. ; 15,0 x 21,0 cm (DBY Yayınları ; No. 312) ___ Dizin var
ISBN 978-625-6432-25-3
1- İlahiyat 2- İslâmî İlimler 3- Nesih

Bu kitap 17.04.2018 tarihinde İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda Doç. Dr. İskender ŞAHİN danışmanlığında tamamlanan "Mekkî b. Ebî Talib ve Ebû'l-Ferec İbnu'l-Cevzî'ye Göre Nesih Problemi" başlıklı Yüksek Lisans tezinin tekrar gözden geçirilmesiyle hazırlanmıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Kısaltmalar	6
Ön Söz	11
Giriş	15
Birinci Bölüm	17
A. Mekkî b. Ebî Tâlib'in Hayatı ve İlme Bakışı	17
1.1. Hayatı	17
1.2. İlim Hayatı	22
1.3. Eserleri	25
1.4. Tefsir İlmine Bakışı ve Tefsir Metodu	32
1.5. Neshe Dair Yazdığı Eserinin Değerlendirilmesi	33
B. İbnu'l-Cevzî'nin Hayatı ve İlme Bakışı	34
1.1. Hayatı	34
1.2. İlim Hayatı	36
1.3. Eserleri	38
1.4. Tefsire Bakışı ve Tefsir Metodu	42
1.5. Neshe Dair Yazdığı Eserinin Değerlendirilmesi	42

İkinci Bölüm

Mekkî b. Ebi Tâlib ve Ebû'l-Ferece İbnu'l-Cevzî'nin

Nesih Olgusuna Bakışı	45
1. Neshin Tanımı, İstılahi Anlamı ve Literatürü	45
2. Neshin İnkârı Hususunda Ebû Müslim	51
3. Mekkî ve İbnu'l-Cevzî'nin Neshin Delilleri ve Şartları	53
3.1. Neshin Çeşitleri	58
3.2. Neshe Uğramış Âyetlerin Sayısı	62
4. Neshi Caiz Görmeyenlerin Delilleri	63
5. Nesih, Tahsis ve İstisna Arasındaki Farklar	69
6. Nesih ve Bedâ Arasındaki Farklar	71

Üçüncü Bölüm

Mekkî b. Ebi Tâlib ve Ebû'l-Ferece İbnu'l-Cevzî'nin

Neshe Yaklaşımı	75
1. Müslümanın Önceki Şeriatlar ile Amel Etmesi	75
2. Seyf Âyeti	78
3. İçkinin Yasaklanma Süreci	81
4. Kiblenin Tahvili	87
5. Vasiyetin Hükümü	90
6. Eşi Vefat Eden Bayanların İddet Durumu	93
7. Savaşta Müslümanların Müşriklere Karşı Sayısal Durumu	96
8. Hz. Peygamber ile Gizli Görüşme Öncesi Sadaka Verme	98
9. Oruç Tutmak Yerine Fidye Verebilmek	100
10. Takva	103
11. Ahidleşme	105
12. Müslüman Olmayan Ebeveyne Dua	107
13. Hz. Yusuf'un Duası	109
14. Müelliflerin Değerlendirilmesi	110
15. Mekkî'ye Göre Neshedilen Âyetlerin Çizelgesi	113
16. İbnu'l-Cevzî'ye Göre Neshedilen Âyetlerin Çizelgesi	114

Sonuç	115
-------------	-----

Kaynakça	119
----------------	-----

Dizin	125
-------------	-----

Ön Söz

Bir medeniyet temelden inşa edilirken önceki medeniyetten kalan hükümlerin bazıları kabul görürken bazıları da kabul görmeyip reddedilir. Medeniyetin inşa sürecinde geçici bir süreliğine bazı hükümlerin uygulanıp istenen duruma gelen topluma başka bir hükmün istenmesi doğal kabul edilir. İşte İslam diniylede Cahiliyeden kalma bazı hükümler kabul görürken bazısında reddedilmiştir. Toplumun istenen duruma ulaşması için de bazı ara hükümler bildirilmiş ve daha sonra bu hükümler neshe uğramıştır.

Tefsir ilminin ana konularından bir tanesi de nesih meselesidir. Nesih konusu önemine binaen bazen kendi başına bir ilim dalı olarak değerlendirilmiş bazen de müfessir ve fakihin bilmesi gereken özel bir konu olarak görülmüştür. Nesih sadece bir usûl konusu değildir. Bilakis sonuçları itibariyle furu'un da konusu olmayı gerektirir. Âyetler arasında meydana gelebilecek olan nesih tartışması sadece usûlü ilgilendirmeyip sonuçları furu' fikhı da alakadar eden kıblenin tahvili, içkinin yasaklanma süreci, kadınların iddet durumu, vasiyetin hükmü, her hangi bir sağlık problemi olmayan kişilerin de oruç tutmak yerine fidye verip-vermemesi vb. gibi nice furu' konularını da ilgilendirmektedir. Nesih usûl açısından tefsir ve fıkıh anabilim dallarının ortak konusu olmakla birlikte ortaya çıkardığı sonuçlar itibariyle fikhı daha çok bağlamaktadır.

Nesih meselesi her dönemde güncelliğini koruyan konulardandır. Nesih meselesine dair klasik dönemde fikri farklılıklar nedeniyle mensûh olarak kabul edilen âyetlerin sayısında ittifak sağlanamamıştır. Çağdaş dönemde nesih ise âyetler arası değil de şeriatler arasında olduğu görüşü kabul görmüştür. Klasik dönem ve çağdaş dönem arasındaki bu görüş farklılığını akâid meselesine dönüştürmek konuyu hedefinden saptırırken toplumda kapanmaz yaralar açmaktadır. Mütefekkirlerin farklı düşünmesini doğal kabul ederken indi sözleri fikir olarak kabul etmek yerinde değildir.

Âyetler arası neshe bakış zamanla dönüşüme uğramıştır. Klasik dönemde nesih temelden inşa edilen dinin bir gereği olarak kabul görülmüştür. Çağdaş dönemde ise âyetler arası nesih Kur'ân'ın evrenselliğine aykırı kabul edilmiştir. Bu fikri ayrışmalar nesih meselesine dâhil olan âyetlerin Kur'ân'a aidiyeti etrafında değerlendirilmesi gerekir. Çağdaş dönemde nesih meselesine dâhil olan fıkhi konuları değerlendirmeyi ait olduğu bilim dalına bırakmak gerekir.

Bu araştırmamızda birçok tartışmaya konu olan nesih meselesini erken dönemde yaşamış olan Mekkî b. Ebî Tâlib ve Ebû'l-Ferec İbnu'l-Cevzî'nin nesih hakkındaki düşüncelerini yazdıkları eserlerinden hareket ederek mukayese etmeye çalışacağız. Bu mukayesemizde nesih meselesine nasıl bir bakış açısıyla yaklaştıklarını tespit etmeye gayret edeceğiz.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Mekkî ve İbnu'l-Cevzî'nin hayatını Tabakât türü kaynaklardan istifade ederek izah edeceğiz. Ayrıca nesih olgusundan da bahsedeceğiz. İkinci ve üçüncü bölümlerde Mekkî'nin *el-İzâh li Nâsihi'l-Kur'ân ve Mensûhihi* adlı eseri ve İbnu'l-Cevzî'nin *Nâsihi'l-Kur'ân ve Mensûhihi* adlı eserinden istifade ederek neshe dair düşüncelerini incelemeye çalışacağız. Neshin varlığına dair savundukları görüşleri âyetleri sıralayarak değil de, konu bazında tespit etmeyi hedefliyoruz. Ayrıca her iki âlim tefsir ilmi hakkında yazmış oldukları *Hidâye ve Zâdu'l-Mesir* adlı eserlerine de nesih ile alakalı eserleriyle mukayese etmeye gayret edeceğiz.

Bu çalışmamız sırasında, bizden desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. İskender ŞAHİN, Prof. Dr. Sevgi Tütün ve Prof. Dr. Muamer ERBAŞ'a teşekkür ederim. Ayrıca çalışmamın yazılması aşamasında manevi desteğini benden esirgemeyen Müftümüz Mehmet SEVEN ve Menemen'in kıymetli din görevlilerine teşekkürü bir borç bilirim.

Dr. Rıdvan SANUR
İzmir, 2023

Kaynakça

- Abdolvahhab, Hasan Hüseyini, *Kitâbu'l-Umûr fi'l-Musannefâti ve'l-Müellifine et-Tunusiyyin*, Beyrût: Dâru'l-Ğarbi'l-İslamiyyin, 1990.
- Altıkulaç, Tayyar, “*Mekkî b. Ebi Tâlib*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2003.
- Altuntaş, Halil, Muzzafer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Baskı 2012.
- Atmaca, Gökhan, “*Nüzül Sürecinde Bir Muhatab Olarak Hz. Ömer ve Muvafakatlari*”, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 21, 2010.
- Aydın, Atik, *Taberinin Kur'an'ı Yorumlama Yöntemi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2005.
- el-Bağdadî, İsmail b. Muhammed Emin b. Mir Selim el-Babânî, *Hediyetü'l-Arifin Esmâü'l-Müellefin ve Esrâru'l-Müellifin*, Beyrût: Dâru İhya el-Turasi.
- el-Beyzâvî, Nasiruddin Ebû Said Abdullah b. Ömer, *Envâru'l-Tenzil ve Esrâru'l-Te'vil*, Beyrût: Dâru İhya el-Turasi, 1418.
- Cebeci, Lütfullah, “*Ebû Müslim İsfahânî*” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2000.
- el-Cebrî, Abdulmuteal Muhammed, *en-Nâsîh ve'l-Mensûh Beyne'l-İsbât ve'n-Nefî*, Mektebetü Vehbe, 2. Baskı 1987.
- Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usulü*, TDV Yayınları, 28. Baskı, Ankara, 2016.
- el-Cevheri, Ebû Nasr İsmail b. Hammad, *es-Sihâh Tâcu'l-Luğa ve Sihâhu'l-Arab*, Beyrût: Müessesetü'r-Risale, 8. Baskı 2005.
- Çetin, Abdurrahman, “*Nesih*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2006.

- Demirci, Muhsin, *Tefsir Usulü*, İfav Yayınları, 37. Baskı, İstanbul 2015.
- ed-Dihlevî, Şah Veliyyullah Ahmed b. Abdirrahim, *el-Fevzu'l-Kebîr fi Usuli Tefsir*, Çvr: Mehmed Sofuoğlu, İstanbul, 1980.
- _____, *el-Fevzu'l-Kebîr fi Usuli Tefsir*, Daru's-Sahva, Kahire 1986.
- Ebû Zehra, Muhammed, *İslam Hukuku Metodolojisi Fıkah Usulü*, Fecr yayınları, 11. Baskı, Ankara 2013.
- Ebû'l-Berakât en-Nesefî, Abdullah b. Ahmet, *Medârikü'l Tenzil ve Hakâiku'l-Te'vil*, Yasin Yayınevi, İstanbul 2012.
- Ebû'l-Ferec İbnu'l-Cevzî, Cemâluddin Abdurrahman b. Ali b. Muhammed, *Nâsihi'l-Kur'an ve Mensûhihi*, İmâdetü'l-İlmi'l-Bahsi, Birinci Baskı, 2003, Medine.
- _____, *Zâdu'l-Mesir fi İlmi'l-Tefsir*, Beyrût: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabiye, 1412.
- Ebû'l-Hüseyn el-Basri el-Mutezili, Muhammed b. Ali Tayyib, *el-Mu'temed fi Usuli'l-Fıkah*, Beyrût: Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, H.1403.
- el-Firuzabâdi, Mecdüddin Muhammed b. Yakub, *Kâmûsü'l-Muhit*, Beyrût: Müessesetü'r-Risale, 8. Baskı 2005.
- el-Hamevî, Şihabuddin Ebû Abdullah Yakut b. Abdullah er-Rumi, *İrşâdu'l-Erib ila Marifeti'l-Edib*, Beyrût: Dâru'l-Ğarbi'l-İslami, 1993, Thk: İhsan Abbas.
- Elmalı, M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul 1979.
- Erbaş, Muammer, *Kur'an-ı Kerim'in İnsan ve Dünya Merkezli Oluşu*, Altın Kalem Yayınları 2013.
- Eren, Cüneyt, Muammer Erbaş, *Kur'an İlimleri ve İstihlaları*, Ebru Yayınları, 3. Baskı, İzmir 2012.
- Ergin, Özge, *Muhammed İzzet Derveze'nin Tefsirinde Nesih*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010
- Hamidullah, Muhammed, *Kur'an Tarihi: Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercüme Ve Tefsirleri Bibliyografyası*, Çvr: Mehmet Sait Mutlu, Diyanet İşleri Yayınları, Ankara 1991.
- Hamidullah, *Kur'an-ı Kerim Tarihi*, Çeviren: Abdülaziz Hatip, Mahmut Kanık, İstanbul, Beyan Yayınları, 2000.
- Hasan, Ahmet, *Nesih Teorisi*, Çvr: Mehmet Paçacı, İslami Araştırmalar Sayı: III, Ocak-1987.
- İbn Hallikan, Ebû Abbas Şemsuddin Ahmed b. Muhammed, *Vefayatü'l-Âyân ve Enbeü Ebnâi'z-Zaman*, Beyrût: Dâru Sadır, Thk: İhsan Abbas.

- İbn İmâd, Şihabuddin Ebî'l-Felâh Abdulhayy b. Ahmed b. Muhammed el-Akrî el-Hanbelî ed-Dimeşkî, *Şezerâtü'z-Zeheb fi Ahbâri Men Zeheb*, Dâru İbn Kesir, Beyrut-Dimeşk.
- İbn Kayyim el-Cevzîye, Muhammed b. Ebî Bekir, *İlâmu'l-Muvakkîn an Rabbil Âlemin*, Beyrût: Dâru'l- Kutubu'l-İlmiye, 1991.
- İbn Kesir, Ebû'l-Fidâ İsmail b. Ömer b. Kesir el-Kuraşi el-Basrî, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Dâru'l-Fikir, 1986.
- İbn Hibbân, Muhammed, *el-İhsan fi Takribi Sahihi İbn Hibbân*, Beyrût: Müessesetü'r-Risale, 1988.
- İbn Manzûr, Ebû'l Fadl Muhammed b. Mükerrrem b. Ali el-Ensarî, *Lisânu'l-Arab*, Beyrût: Dâru's-Sadr, 3. Baskı, H.1414.
- İbnu'l-Cezerî, Şemsuddin Ebû'l-Hayr; Muhammed b. Muhammed b. Yusuf, *Ğâyetü'n-Nihâye fi Tabakâti'l-Kurrâ*, Mektebetu İbn Teymiyye 1351.
- İlhan, Avni, "Bedâ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1992.
- el-Karadâvî, Yusuf, *Kur'an'ı Anlamada Yöntem*, Nida Yayıncılık, İstanbul 2015, Çev: Mehmet Nurullah Aktaş.
- Kâtip Çelebî, Mustafa b. Abdullah, *Keşfu'z-Zumun an Esmâi'l-Kitâbi ve'l-Funûni*, Mektebetu Müsenna, Bağdat.
- el-Kıfî, Cemalüddin Ebû Hasan Ali b. Yusuf, *İnbâhu'r-Ruvât ala İnbâhu'n-Nuhat*, Beyrût: el-Mektebetü'l-Unsuriyyeti, 1424.
- el-Mâturidî, Ebû Mansur, *Te'vilâtu Ehli's-Sünne*, Kahire, 1971.
- Mekkî b. Ebî Tâlib, Ebû Muhammed Mekkî el-Kaysi, *el-İzâh li Nâsihi'l-Kur'an ve Mensûhihi*, Daru'l-Menare, Cidde.
- Mekkî b. Ebî Tâlib, Ebû Muhammed Mekkî el-Kaysi, *el-Hidâye ila Bulûğu'n-Nihâye*, Câmietu's-Şârîka.
- Mekkî b. Ebî Tâlib, Ebû Muhammed Mekkî el-Kaysi, *el-Keşfu an Vucûhi'l-Kiraâti's-Seb'ati*, Dâru'l-Menare, Cidde.
- el-Mevsilî, Abdullah b. Mahmud b. Mevdud, *el-İhtiyâr li Talili'l-Muhtâr*, Çağrı Yayınları, 5. Baskı İstanbul 2012.
- en-Nehhâs, Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed b. İsmail el-Muradî, *en-Nâsihu ve'l-Mensûh*, Mektebetü Felah, Kuveyt 1408.
- Özel, Ahmet, "İslam'da Kible", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002.
- Öztürk, Mustafa, <https://www.youtube.com/watch?v=fK4Z-H1hYRY> (18.06.2017).
- Rağıp el-İsfahânî, Ebû'l Kasım Hüseyin b. Muhammed, *el-Müfredât fi Ğaribi'l-Kur'an*, Dimeşk: Dâru'l-Kalem, 1412.

- er-Râzî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer b. Hasan b. Hüseyin et-Teymî, *el-Mahsul*, Thk: Taha Cabir Feyyaz el-Alavani, Müessesetü'r-Risale, 3. Baskı 1997.
- uyûfî, Celaleddin Abdurrahman b. Ebî Bekir, *el-İtkân fi Ulumi'l-Kur'ân*, el-Heyetü'l-Mısıriyye, 1978.
- es-Sübkî, Takiyüddin Ebû'l-Hasan Ali b. Abdulkafi b. Ali b. Temmam b. Hamid b. Yahya, *El-İbhâc fi Şerhi'l-Minhac*, Beyrût: Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 1995.
- Şaban, Zekiyüddin, *Usulü Fıkah*, Terc: İbrahim Kâfi Dönmez, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 22. Baskı, 2015.
- Şafîî, Muhammed b. İdris, *er-Risale*, Mısır: Mektebetu Halebî, 1940.
- Şahin, İskender, “*Tefsir İlminin Kaynakları Açısından İbn Nedim'in el-Fihrist Adlı Eseri*”, Ekev Akademi Dergisi, Sayı: 67, 2016, s.150-151.
- _____, “*Dünya Hayatı Çerçevesinde Kur'ân'da Yer Alan Fülî Cezalar*”, Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 15, sayı 2, 2013.
- Şâtübî, Ebû İshak İbrahim b. Musa, *el-Muvâfakat fi Usuli's-Şeriatı*, Thk: Abdullah Draz, Lübnan: Dâru'l- Kutubu'l-İlmiye, 2004.
- Şerif Cürçânî, Ali b. Muhammed, *et-Tarifât*, Lübnan: Dâru'l- Kutubu'l-İlmiye, 1983.
- eş-Şevkânî, Muhammed b. Ali b. Muhammed b. Abdullah el-Yemeni, *İrşâdu'l-Fuhûl ila Tahkiki'l-Hakki min İlmi'l-Usul*, Thk: Ahmed Azv İnâye, Dâru'l-Kitabi'l-Arabî, 1999.
- Şimşek, Mehmet Sait, *Kur'ân'ın Anlaşılmasında İki Mesele*, Kitap Dünyası Yayınları, 5. Baskı, Konya 2012.
- _____, *Günümüz Tefsir Problemleri*, İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 12. Baskı, 2014.
- et-Taberî, İbn Cerir, *Câmi'u'l-Beyân an Te'vili Âyi'l-Kur'ân*, Beyrût: Daru'l-Fikr, 1405.
- _____, *Câmi'u'l-Beyân an Te'vili Âyi'l-Kur'ân*, Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 2000.
- Tütün, Sevgi, *et-Taberi'nin Câmiu'l-Beyân İsimli Eserinde Hz. Aişe'den Yapılan Rivâyetlerin Tespiti ve Değerlendirilmesi*, İzmir: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1999.
- Yavuz, Yusuf Şevki, Casim Avci, “İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec” Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Diyanet Vakfı Yayınları, 1999.
- Yazır, Elmalı Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'ân Dili*, İstanbul: 1979

- ez-Zehabî, Şemsuddin Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmet b. Osman b. Kaymaz, *Marifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr ala't-Tabâkâti ve'l-A'sâri*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1997.
- _____, *Siyeri Â'lami'n-Nübelâ*, Thk: Şuayib Arnavûdî, Müessesetü'r-Risâle, 3. Baskı, 1985.
- ez- Zemahşerî, Cârullah Ebû'l-Kasım Mahmud b. Ömer b. Ahmed, *Esâsü'l-Belâğa*, Lübnan, Beyrût: Dâru'l- Kutubu'l-İlmiye, 1998.
- _____, *el-Keşşâf an Hakâiki Ğavâmidi't-Tenzil*, Dâru'l-Kutubi'l-Arabiyye, Beyrut, 1407, 3. Baskı.
- ez-Zerkeşi, Ebû Abdullah Bedreddin Muhammed b. Abdullah b. Bahadır, *el-Burhân fi Ulumi'l-Kur'ân*, Dâru ihya, 1957.
- Zeyd, Mustafa, *en-Neshu fi'l-Kur'ân-i'l-Kerim Dirâsaten Târihiyyeten ve Nakdiyyeten*, Dâru'l-Vefa, 3. Baskı, 1987.
- ez-Zürkânî, Muhammed Abdulazim, *Menâhi'l-İrfân fi Ulumi'l-Kur'ân*, Matba'atu İsa, 3. Baskı.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

Dizin

B

Beytu'l-Makdise 87

C

Câhiliye dönemi 95
cumhurun 68, 94, 99, 103, 104

E

el-Mescidi'l-Hârici 22
Endülüs 19, 21, 22, 28
er-Rebas 19
er-Rebî' b. Enes 103
ez-Zâhire Camii 21

H

Hz. Abdurrahman b. Avf 84
Hz. Eyüb 77, 78
Hz. Yusuf 109, 110

İ

İbn Cemhur 22
İbn Zekvan 21
İbn Zeyd 103

K

Kâbe 87, 88, 89
Katâde 103, 104
Kayravan 18, 19, 20, 23, 27
Kitâl âyeti 78

Kudus 89, 90

Kurtuba 18, 20, 21, 24, 28

M

Medine 34, 47, 53, 65, 78, 87,
100, 105, 120
Mescidi Aksâ 87, 88, 89
Mescidi Nebevî 98
Mescidi Nuhayle 21
Muhammed b. Hişam el-Mehdi
22
muvafakâtı Ömer 83

R

Ramazan 19, 36, 100

S

seyf âyeti 63, 75, 80
Süddî 103, 104

T

tahvilu'l-kible 75
Tavus bin Keysan 104

Ü

ümme 76, 88, 91, 115

Z

Zekâkin 21

MEKKÎ B. EBÎ TÂLİB ve EBÛ'L-FEREC İBNU'L-CEVZÎ'NİN NESİH PROBLEMİNE BAKIŞLARININ MUKAYESESİ

Tefsir ilminin ana konularından bir tanesi de nesih meselesidir. Nesih konusu önemine binaen bazen kendi başına bir ilim dalı olarak değerlendirilmiş bazen de müfessir ve fakihin bilmesi gereken özel bir konu olarak görülmüştür. Nesih sadece bir usul konusu değildir. Bilakis sonuçları itibariyle furu'un da konusu olmayı gerektirir. Âyetler arasında meydana gelebilecek olan nesih tartışması sadece usulü ilgilendirmeyip sonuçları furu' fikhı da alakadar eden kâblenin tahvil, içkinin yasaklanma süreci, kadınların iddet durumu, vasiyetin hükmü, her hangi bir sağlık problemi olmayan kişilerin de oruç tutma yerine fidye verip-vermemesi vb. gibi tahlil etmek gerekir. Nesih usul açısından tefsir ve fıkıh anabilim dallarının ortak konusu olmakla birlikte ortaya çıkardığı sonuçlar itibariyle fikhı daha çok bağladığı unutulmamalıdır.

Araştırmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Mekki b. Ebi Tâlib ve Ebû'l-Ferec İbnu'l-Cevzî'nin hayatını Tabakât türü kaynaklardan istifade ederek izah edeceğiz. İkinci bölümde iki müfessirin nesih olgusuna bakışlarını usulî açıdan irdeleyeceğiz. Üçüncü bölümde ise Mekki'nin *el-İzâh li Nâsihi'l-Kur'ân ve Mensûhihi* adlı eseri ve İbnu'l-Cevzî'nin *Nâsihi'l-Kur'ân ve Mensûhihi* adlı eserinden istifade ederek neshe dair düşüncelerini mukayeseli bir şekilde incelemeye çalışacağız. Nesih varlığına dair savundukları görüşleri âyetleri sıralayarak değil de, konu bazında tespit etmeyi hedefliyoruz. Ayrıca Mekki'nin *Hidâye* ve İbnu'l-Cevzî'nin *Zâdu'l-Mesir* adlı eserlerini de nesih ile alakalı kaleme aldıkları eserleriyle mukayese etmeye gayret edeceğiz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6432-25-3

9 786256 432253